

Izaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXVI Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., PONEDELJEK, 6. NOVEMBRA (NOV. 6), 1944 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 217 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Bombni napad na Singapor! Rusi udrli v Budimpešto!

Nemške črte pri glavnem ogrskem mestu zdrobljene. Moskva naznanila okupacijo čez sto naselbin na ozemlju med Donavo in Tiso. Pehotni oddelki prve ameriške armade prodirajo proti Kolinu. Britske in kanadske čete zdrobile ostanke nemških posadk na obeh straneh reke Schelde po okupaciji Flushinga, holandske luke

WASHINGTON, D. C., 6. nov. — Ameriški veleposlanik tipa B-29 so napadli Singapor, bivšo britsko mornarično bazo na konic Malajskega polotoka, in čistišnico olja pri Pangkalan-Brandonu na sebernem obrežju Sumatre.

Poveljstvo ameriške letalske sile poroča, da so bombe razdelele pomole in druge naprave v Singaporu ter zanesle ogromne požare. Mnenje prevladuje, da so ostanke japonske bojne mornarice po porazu v bitkah z ameriško pomorsko silo pri Filipinskih otokih pobegnili v Singapor. Ameriški bombniki so prileteli nad Singapor s svojih baz v Indiji.

LONDON, 6. nov. — Ruske oklopne kolone so udrle v Budimpešto, glavno ogrsko mesto, kjer zdaj divjajo luče bitke. Sokrosar, nemška trdnjava, šest milj od Budimpešte, je padla.

Moskva je prej naznanila okupacijo Stolnoka, železniškega križišča v bližini glavnega ogrskega mesta. Budimpešta je tarča ruskega bombardiranja iz zraka.

LONDON, 4. nov. — Ruske sile so zdrobile nemške črte pri Budimpešti, glavnem ogrskem mestu, in vrgle Nemce in Madžare v strelske jarke ob robu mesta. Radio Berlin je priznal kritično situacijo.

Dve sovjetski mehanizirani diviziji sta udrli v predmestja Budimpešte po zdrobitvi odporu nemških in ogrskih čet. Uradni komunikacije, objavljen v Moskvi danes zjutraj, pravi, da so Rusi zasedli čez sto naselbin na ozemlju med Donavo in Tiso, med temi Alsonemede, sedem milj južnovzhodno od Budimpešte.

Ruski topniški oddelki bruhajo izstrelke na Budimpešto. Ne potrjeno poročilo omenja civilno vojno znotraj glavnega ogrskega mesta. Nemci in Madžari so vrgli vse razpoložljive rezerve v bitke. Sovražne čete so morale pustiti orožje in ogromne zaloge bojnega materiala na ozemlju na vzhodni strani Donave v obupnem poskusu, da se izognejo zajetju. Radijsko poročilo iz Bukarešte trdi, da je izbruhnila revolucija v Budimpešti. Ruski letalci stalno bombardirajo mesto. Bombe so porušile mnogo poslopj in zanele ogromne požare.

Na vzhodnem koncu ogrske fronte in zapadni strani reke Tise je v akciji druga ruska armada. Ta je zasedla Toszeg, strategično mesto, štiri milje južno-zapadno od Stolnoka, nemške trdnjave ob progi železnice Budimpešta-Debrecen, 50 milj južnovzhodno od Budimpešte.

Tretja ruska armada v nemški Vzhodni Prusiji je zdrobila protinapade nemških oklopnih kolon na svoje pozicije na severni in južni strani Goldapa, 19 milj znotraj te nemške provincije. Čez tri tisoč Nemcev je padlo v bitkah z Rusi na pruski fronti.

Pariz, 4. nov. — Pehotni oddelki prve ameriške armade so vrgli Nemce nazaj na fronti pri Aachen, prodrl štiri milje dalje in zasedli Schmidt, važno cestno križišče, v prodiranju proti Kolinu, strateškemu mestu in komunikacijskemu centru ob reki Reni. Operacije pehotnih oddelkov podpirajo bojna letala z bombardiranjem nemških pozicij.

Blum v nemškem jetniškem taborišču

Socialisti v Parizu dobili poročilo

Pariz, 4. nov. — Socialistični krogi v Parizu so dobili poročilo od Leona Bluma, voditelja svoje stranke in bivšega premierja, datirano v avgustu, da se nahaja v jetniškem taborišču v Nemčiji. To pravi, da je zdrav in poln zaupanja v bodočnost.

Blum je zaprt "nekje v Nemčiji." Georges Mandel, bivši notranji minister, je bil več mesecev Blumov tovariš. V juliju tega leta je bil pripeljan v Francijo kot talec in potem so ga ustrelili miličniki Josepha Darnanda.

Iz drugih virov je prišla vest, da so internirani v nekem nemškem mestu Paul Reynaud in Edouard Daladier, bivša francoska premierja; general Maurice Gamelin, bivši šef francoskega generalnega štaba; Leon Jouhaux, voditelj francoskih unij; Jean Borotra, bivši minister v Petainovi vladi, in polkovnik Casimir de la Rocque, vodja francoske socialne stranke.

General Kaišek razočaral Ameriko

Britski krogi vidijo nevarnost civilne vojne

LONDON, 4. nov. — Vplivni britski krogi, zlasti konservativni, kažejo zadovoljstvo, ker je general Kaišek, kitajski diktator, izsilil resignacijo generala Stilwella in s tem razočaral Ameriko. Ti krogi se niso nikdar strinjali z ameriško idealizacijo Kitajske.

List Daily Express je reflektiral stališče britskih krogov, ko je označil vključitev Kitajske med države velike četvorice za nesmisel. "Nekritično oboževanje Kitajske je zmotno," pravi ta list. "Če zapadne sile gledajo na Kitajsko kot državo, ki bo sodelovala z njimi v povojni dobi, morajo računati tudi z možnostjo obnove civilne vojne. Morda se bo v bodočnosti izluščila forma federalne kitajske vlade, v kateri bo Kaišek dobil pozicijo, toda očitno je že sedaj, da je Kitajska prevelika in njena politika prerušna, da bi ostala pod diktaturo ene osebe."

Ena izmed nevarnosti, katero naglašajo poučeni britski krogi, je izolacija Kitajske. Kaišek je v svojem nedavnem govoru poudarjal, da bo korakal naprej po začetni poti s sodelovanjem in brez sodelovanja z zavezniki in da se ne bo oziral na kritike. Britski vojaški častniki že dolgo trdijo, da se slabo oborožena in podhranjena kitajska armada pod poveljstvom Kaiškega ne more uspešno boriti proti japonski oboroženi sili. Kaišek sploh ne more zediniti različnih kitajskih elementov, ker je njegov glavni cilj vzdrževanje na krmlju. Kaiškova armada je v bistvu policijska sila, ki skuša držati komunistične armade pod kontrolo, da se ne bi borile proti Japoncem.

Ameriški poslanik dospel v Bruselj

Bruselj, Belgija, 4. nov. — Charles Sawyer, ameriški poslanik, je dospel sem iz Londona. Z njimi sta prišla njegova žena in trgovski ataše poslaništva. Sawyer bo imel važne razgovore s člani belgijske vlade.

VISOKI NEMŠKI ČASTNIKI BEŽE IZ JUGOSLAVIJE

Ostanki nemških vojaških posadk pobegnili v hribe

SPORAZUM MED TITOM IN ŠUBAŠIČEM

LONDON, 4. nov. — Znamenja, da Nemci vedo, da ne bodo mogli držati Jugoslavije, so se pokazala. Berlin je priznal, da so nemške čete izgubile kontrolo nad dolгим in važnim pasom dalmatinskega obrežja, dočim je maršal Tito, poveljnik jugoslovanske osvobodilne armade naznanil, da visoki nemški častniki in člani generalnega štaba beže iz Sarajeva.

Poročilo iz glavnega stana maršala Tita, ki je bilo nedavno objavljeno, da so partizani in britske čete okupirali 160 milj dolg pas dalmatinskega obrežja ob Jadranskem morju, je bilo potrjeno. Partizani in britske čete zdaj kontrolirajo Split, Dubrovnik in Metković, pristanišna mesta.

Nemško poveljstvo je priznalo, "da so se nemške vojaške posadke umaknile v hribe po izkrcanju britskih čet in komunističnih tolpa na dalmatinskem obrežju."

Poročila pravijo, da nemški letalski transporti skušajo odpeljati nemške vojaške častnike iz Sarajeva. Ruski letalci so sestrelili že veliko število nemških transportov.

Letališče v Sarajevu je edino, ki je še pod nemško kontrolo. V tem mestu in komunikacijskem centru v južnovzhodni Jugoslaviji je še močna nemška posadka. Sarajevo je križišče treh železnic, ki vodijo v Bosno, Hercegovino in Srbijo. Nemci upajo, da bodo evakuirali del svoje oborožene sile iz Sarajeva.

Proces uničevanja nemških sil v Jugoslaviji se bliža vskljuku. Ruske čete in partizani so zožili jeklen obroč okrog teh sil v več krajih. Ostanki desetih ali dvajsetih nemških divizij se bodo morali podati, ali pa bodo uničeni.

Poroča se, da sta se maršal Tito in dr. Ivan Šubašić, predsednik jugoslovanske ubežne vlade, na nedavnem sestanku sporazumela glede formiranja enotne in demokratične vlade.

Churchill, Eden obiščeta Pariz

LONDON, 4. nov. — Zunanji urad je naznanil, da bosta premier Churchill in zunanji minister Anthony Eden kmalu obiskala Pariz, kamor ju je povabil general Charles de Gaulle, predsednik začasne francoske vlade. To bo prvi Churchillov obisk Pariza od 1. 1940 tik pred kapitulacijo Francije pred Nemčijo. Churchill je takrat skušal pregovoriti člane francoske vlade, naj Francija vztraja v vojni, a ni uspel. Eden se nahaja v Italiji in pričakuje se, da se bo kmalu vrnil v London. Pred prihodom v Italijo je Eden obiskal Kairo, Egipt, in Atene, Grčija.

Hitler noče zapustiti svojega bivališča

Stockholm, Švedska, 4. nov. — Dopisnik lista Morgon Tidningen poroča iz Berna, Švica, da Hitler noče zapustiti svojega zavetja v Berchtesgaden na Bavarskem in se pokazati v javnosti iz bojazni pred atentatom. On se je odločil, da ostane tam, kaj po konferenci s Himmlerjem, načelnikom Gestapa, nacistične tajne policije, in voditelja nacistične stranke. Vsa pota do njegove vile so zastražena.

Domače vesti

Nov grob na zapadu

Superior, Wyo.—Dne 10. okt. je tukaj umrl Anton Gornik, član društva 134 SNPJ. Bolehal je šest mesecev in nazadnje ga je zadela kap. Zapušča ženo, štiri sinove in hčer, por. Kudar. Doma je bil od Ribnice na Dolenjskem.—Dne 21. okt. pa je umrl njegov brat John Gornik, tudi član društva 134. Bil je samski. Tako je društvo izgubilo dva člana zadnji mesec.

Iz Clevelanda

Cleveland.—V Franciji je 2. sept. na posledicah rvt, ki jih je dobil v boju, umrl Pvt. Louis J. Sädler. Služil je pri oklopnih diviziji in star komaj 19 let. Tri dni prej je še pisal svoji materi, naj ne skrbi zanj.—Helen Nosse je bila obveščena, da je bil 19. sept. v Nemčiji ubit njen mož, Pvt. John V. Nosse, star 27 let. Štiri dni prej je pisal iz Belgije. Poleg žene zapušča dveletnega sinčka. K vojakom je šel lanskega decembra in preko morja je bil poslan v juliju.—Pfe. Edward Weiss, sin družine Louis Weiss iz Euclida, je prišel domov iz Italije, kjer je bil ranjen. Po 30-dnevnem dopustu se vrne v vojaško bolnišnico Crile v svrlo nadaljnje zdravljenja.—Iz bolnišnice se je vrnil na svoj dom Joe Turk iz Euclida.—V Franciji je bil 17. sept. ubit Pvt. Harry Frelch, član društva Comrades 566 SNPJ in star 25 let. Rojen je bil v Limestoneu, Mich., in nedavno je v družino vred prestopil k temu društvu. V vojni sta tudi njegova brata Louis v Franciji in Andrew v Angliji. Zapušča tudi sestro. K vojakom je šel aprila 1941 in preko morja v začetku 1942.

Smrt farmarja

Willard, Wis.—Tukaj je umrl 28. okt. Valentin Jeras, star 70 let in doma iz Gamenla. Zapušča štiri sinove, tri hčere in deset vnukov. Umrl je za rakom, pred 12 leti so ga na konji poškodovali.

Pravda pozdravlja premirje z Bolgarijo

Pogoji za zgraditev demokratične države

Moskva, 4. nov. — Pravda, glasilo komunistične stranke, je objavila članek, v katerem trdi, da bodo pogoji premirja, katerega je podpisala Bolgarija, služili miru.

"Rusko ljudstvo pozdravlja premirje v zavesti, da je bolgarsko ljudstvo dalo smrtni udarec kriminalni in bratomorilski politiki Nemčiji naklonjenih vladarjev, ki so jo izvajali tri desetletja proti drugim slovanskim ljudstvom," pravi Pravda. "Ta je bila naperjena tudi proti Rusiji, osvoboditeljici Bolgarije. Premirje je postavilo podlago zgraditvi svobodne, neodvisne in demokratične Bolgarije. Zdaj je prišla prilika tudi za poglavitno prijateljstva med Rusijo in Bolgarijo, kar je v soglasju ne samo z zgodovinskimi tradicijami, temveč tudi v interesu vseh svobodoljubnih narodov."

Pravda omenja, da se je več tisoč bolgarskih delavcev in kmetov zbralo v Gara Belovu in sprejelo resolucijo, katero so poslali vladi.

"Mi pozdravljamo ustanovitev ljudskega sodišča in zahtevamo, da vsi sovražniki bolgarskega ljudstva dobe zaslužen kazen," pravi resolucija. "Nobenega odlašanja in zavlačevanja procesov ne sme biti. Skrbeti bomo, da pridejo vsi zločinci pred sodišče. Delujeta pogumno, odločno in brezusmiljeno. Oči ljudstva so uprte na vas. Ono pričakuje, da bodo vsi izdajalci in kvizlingi strogo kaznovani."

Nadvojvoda Oton na Portugalskem

Sovražniki Habsburžanov alarmirani

London, 4. nov. — Avstrijski nadvojvoda Oton je dospel iz Amerike v Lizbono, Portugalska. V zvezi z njegovim prihodom se širijo poročila, da je dobil zagotovilo od Amerike, da se bo lahko vrnil v Avstrijo, ko bo ta dežela osvobodjena. Zadevna poročila so prišla iz krogov Otonovega predstavnstva v Londonu.

Trdi se, da je premier Churchill, ko je konferiral s predsednikom Rooseveltom v Quebecu, Kanada, sprejel Otona. Pojasnilo je, da je bila to le gesta ujudnosti s strani Churchilla.

Znano je, da ima Oton podpornike pri monarhistih, ki bi ga radi postavili na avstrijski prestol. Oni upajo, da bodo uspeli s svojimi mahinacijami. To, da je Churchill sprejel Otona, je razžalitev Jugoslavije in Čehoslovakije. Ubežni vladi obeh držav sta izjavili, da ne verjmeta, da Amerika in Velika Britanija želita, da pride Oton na avstrijski prestol. Če sta zavzela nasprotno stališče, bosta nalezli na odločno opozicijo s strani Jugoslavije in Čehoslovakije.

Očitno je, da ljudstva v centralni in južnovzhodni Evropi se ne bore za odpravo nacistične dominacije iz razloga, da bi to nasledila črna habsburška reakcija. Večina Avstrijcev, zlasti pa delavcem, je ime Habsburg simbol črvicega in gnilega feudalizma. Čehi, Slovaki, Poljaki, Hrvatje in Slovenci se niso pozabili zatiranja pod habsburško dinastijo v letih pred prvo svetovno vojno.

Zavezniški načrti glede okupacije Avstrije določajo, da Rusija prispeva največ vojaštva. To je tudi edina garancija proti poškoditvi Otona na avstrijski prestol. Avstrija je katoliška država in kot taka je s Habsburžani vred imela vedno zaslombo v Vatikanu.

Izgleda, da se bodo napori vplivnih diplomatov in politikov, ki se navdušujejo za ustvaritev katoliške federacije v centralni Evropi, v kateri naj bi nadvojvoda Oton igral vodilno vlogo, izjalovili.

Formiranje ženskih protifašističnih grup v Belgradu

Washington, D. C., 4. nov. — Radio Svobodna Jugoslavija je naznanil, da so bile v Belgradu formirane ženske protifašistične grupe. Naznanilo je prestregel urad za vojne informacije (O. W. I.). To pravi med drugim, da se je več tisoč žensk udeležilo konference, na kateri je bil sprejet azključek, da se udeležijo vojne za osvoboditev Jugoslavije kot bojna organizacija. Ženske je na zborovanju, ki se je vršilo po osvoboditvi Belgrada, pozdravila ruska vojaška častnica v imenu žensk, ki služijo v sovjetskih armadah.

Mehika omeji dotok priseljencev

Mexico City, 4. nov.—Vlada je objavila odredbo, ki določa omejitev dotoka priseljencev iz evropskih držav, ne pa iz ameriških. Odredbo je podpisal notranji minister Miguel Aliman. On je naznanil, da je akcija v soglasju z zaključki, sprejetimi na vseameriški konferenci lansko leto.

Nemci odhajajo iz norveških krajev

Stockholm, Švedska, 4. nov.—Poročila iz podtalnih virov pravijo, da nemške čete odhajajo iz krajev severne Norveške. Okrog 30,000 nemških vojakov se je v enem tednu ukrcalo na parnike, ki so odpuli iz Tromsøja, norveške luke, proti jugu.

ROOSEVELT NAPOVEDAL POPOLNO ZMAGO

Predsednik obsodil zavajalno propagando opozicije

DEWEY APELIRAL NA VOLILCE

Boston, Mass., 5. nov.—Predsednik Roosevelt je v svojem govoru pred množico čez 40,000 ljudi v Fenway Parku napovedal totalno ameriško zmago v tej vojni, njenem pa je udrihal po Thomasu E. Deweyju, predsedniškemu kandidatu republikanske stranke. Obdolžil ga je podžiganja rasne in verske nestrpnosti in zavajalne propagande. Naglasil je, da je bojazljivec, da nima zaupanja v ameriško demokracijo, ker trdi, da se ameriška vlada lahko proda komunistom.

"V nobeni volilni kampanji v zgodovini te dežele se niso širile laži in potvarjanja dejstev kot v sedanjih," je rekel Roosevelt. "Ameriško ljudstvo je zahtevalo več, ne manj demokracije, katero je tudi dobilo, ko je prišla sedanja administracija na krmljo."

Roosevelt je omenil, da republikanci širijo zlobna poročila o njegovem zdravju. Osvjili so iste metode kot pred šestnajstimi leti, ko je kandidiral za guvernerja države New York. Takrat, kot sedaj, so trdili, da je pehavljen in da ne bo mogel izvrševati svojih funkcij.

New York, 5. nov.—Governer E. Dewey je v svojem govoru v Madison Square Gardnu apeliral na ameriške volilce, naj ga izvolijo za predsednika Združenih držav in tako končajo konfuzijo in nesposobnost Rooseveltove administracije.

Dewey je trdil, da je ta nesposobnost odgovorna za podaljšanje vojne v Evropi. Vojna bi bila že končana, če ne bi federalni zakladnik Henry Morgenthau prišel na dan z deklaracijo, da mora biti Nemčija uničena kot industrijska država. Ta deklaracija je vila novo odločnost Nemcem za nadaljevanje vojne.

Splošne volitve v Franciji

Veliko število žensk se registriralo

Pariz, 4. nov. — Prvič v zgodovini Francije se bodo ženske udeležile splošnih volitev na podlagi dekreta, ki je bil uveljavljen v Alžiru, Alžiriji, 2. junija tega leta, kjer je bil takrat sedež francoskega narodnega odbora.

Dekret določa, da ima vsak francoski državljani brez razlike spola volilno pravico, ko doseže starost 21 let. To velja za krajevne, provinčne in splošne volitve. Vse, kar se zahteva, je dokaz, da je državljani, moški ali ženska, bival v distriktu, v katerem se registrira, najmanj šest mesecev.

Pred volilnimi uradi v Parizu in drugih mestih stoje vrste žensk in moških, da se registrirajo. To je prva registracija za volitve v Franciji od 1. 1939.

Doba registracije se zaključuje 4. prihodnjega leta, teden dni pred splošnimi volitvami. Zanimanje za volitve je velikanško.

Vsak registriraneec mora dokazati svojo identiteto.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNICE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (raven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt letar za Chicago in okolice Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$8.00. Subscriptions rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$8.00 per year.

Cene oglašev po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročnih listov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil očitno.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (November 30, 1944), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Vojna na dveh frontah

Vsakdo si želi, da bi bila barbarska vojna čim prej končana. Ampak uresničanje tega hrepenenja ni odvisno od želje posameznikov, marveč od dveh konkretnih faktorjev. Prvi od teh faktorjev je čim učinkovitejša odurna sila, drugi pa psihološka vojna, ki ima združiti morale v sovražnikovih vrstah na fronti in v zadnjem med civilnim prebivalstvom.

Kar se tiče zavezniške udarne sile, je ogromna na morju, na zemlji in v zraku. Ta udarna sila je tako ogromna, da se nacijska in japonska morilna mašina danes ne more več meriti z njo. Tudi je pod izbornim in zelo sposobnim vojaškim poveljstvom na zemlji, na morju in v zraku. V svoji strateški sposobnosti nadkriljuje tudi nemški generalni štab. V tem so Rusija, Anglija in Amerika pokazale veliko spretnost in sposobnost.

Vse nekaj drugega pa je s psihološko ali politično vojno s strani teh treh velesil. Ta vojna je tako stupidna in kratkovidna, da bolj ne more biti. Za to stupidnost so odgovorni visoki državniki, v čijih rokah je zunanjia politika in smernice vlad. Ta stupidnost se predvsem izraža v praznem geslu o "brezpogojni kapitulaciji," ki ne pove ničesar, oziroma je porodila le vansittarizem, ki ne dela nobene razlike med nacijo in antinacijo, med brezpravnim ljudstvom in fašističnimi in imperialističnimi diktatorji in kriminalci, marveč meče vse v en koš.

Ta stupidna politika je v slepih možganih zveznega zakladničarja Morgenthaua tudi porodila načrt za kartaginski mir z Nemčijo, kar je Goebbels imenoval izrabil za svojo propagando. "Senator Johnson iz Colorada je pravilno ocenil stupidnost in skrajno škodljivost tega Morgenthauovega izroka, ko je rekel:

"Pred publiciranjem Morgenthauovega načrta so se Nemci v trumah podajali (v Franciji), zdaj pa se zopet bore kot demoni. Objava tega slabo zamišljenega načrta je igrala direktno v krvave roke Hitlerja in Goebbelsa. To nas je in bo še nadalje stalo ogromno izgubo človeških življenj.

"Prišel je čas za nekaj bolj realističnega in specifičnega kot je enostavna zahteva za brezpogojno kapitulacijo, ki je danes v mislih vseh tudi združena z Morgenthauovim načrtom.

Senator Johnson je obenem tudi sugestiral sedem točk kot podlago za mir z Nemčijo. Njegove točke mogoče niso najboljše, toda je v njih veliko več modrosti kot v praznem geslu o brezpogojni kapitulaciji. On priporoča:

- 1) Garantiranje nemških mej iz leta 1932 izvzemši Vzhodne Prusije; preselitev nemškega prebivalstva iz Čehoslovakije, Poljske in baltičskih držav.
- 2) Številno nacijskih kriminalcev, ki naj bodo kaznovani za svoje zločine, naj ne presega 50.000.
- 3) Popolna razorožitev Nemčije za vedno in prepoved vsakega vojaškega vežbanja.
- 4) Amerika, Anglija in Rusija naj imajo stalno v Nemčiji ne več kot sto inteligenčnih (vohunskih) oficirjev v svrhu preiskave in svobodnega dostopa do vseh informacij in industrij, pri čemer jim mora iti nemška vlada na vse štiri na roke.
- 5) Nemčija mora povrniti vso naropano bogastvo, ali pa plačati lastnikom ali dedičem polno odškodnino.
- 6) Nemci imajo pravico do take vlade, kakršno sami hočejo, toda ta vlada mora garantirati svobodo vere, govora in tiska.
- 7) Kadar dve izmed treh velesil (Anglija, Amerika in Rusija) ugotove, da je Nemčija kršila te pogoje, naj jo te velesile vojaško zasledijo.

Te točke imajo to prednost, da so nekaj konkretnega. Nemčija bi dobila trd, toda ne kartaginski mir. Če bi vlade teh treh velesil prišle na dan s takimi ali podobnimi točkami, bi Nemci vedeli, pri čem so in bi jih nacijska propaganda ne mogla strašiti s totalnim uničenjem in zaslužjenjem, ako se podajo. To bi sigurno skrajšalo to strašno vojno, lahko za več mesecev, in obvarovalo stotine življenj, ki jih bo še zahtevala sedanja stupidna politika Washingtona, Londona in Moskve.

Tudi senator Bridges iz Nev. Hampshire je prišel na dan z zahtevo za takojšnje formuliranje in objavo načrtov za mir po štirih velesilah "v svrhu razčiščenja tekočega stališča v zvezi z neprincipelnim sklepanjem miru po posameznih velesilah. Ako tega ne storimo, to ne bo ogražalo le bodočega miru, marveč bo tudi utrdilo rastočo bojazan malih narodov, ki bodo bolj in bolj uverjeni, da se štiri velesile predvsem brigajo le za svoje lastne interese."

On tudi zahteva, da velesile takoj skličejo konferenco malih narodov, ki naj poskrbi, da nova svetovna organizacija, ki je bila začrtana v Dumbarton Oaksu, "ne postane liga zmagovalcev," v kateri rokah bi "permanentno ostala vojaška, diplomatska, gospodarska in politična moč sveta."

Ako ameriška vlada ne more pridobiti Anglije in Rusije za tak načrt, senator Bridges sugestira, "naj Roosevelt posnema Wilsona in sam proglasi ameriške mirovne cilje."

Te pogoje naj po izjavi senatorja Johnsona pomaga sestaviti kongres, ki bo imel tudi zadnje besedo pri ratifikaciji pogodb. In če bo te pogoje pomagal sam sestaviti, bo mednarodne pogodbe tudi sigurno ratificiral.

V resnici je že skrajni čas, da bi prišlo do tega. Ti pogoji bi morali biti sestavljeni že pred dvema, tremi leti: takoj po sprejetju lend-lease zakona, ki je pomenil definitivni vstop Amerike v vojno. Napad na Pearl Harbor je bil le posledica tega. In takrat bi bilo lažje sprejeti take mirovne pogoje, ki bi omogočili pošten in pravičen mir, kot pa danes, ko velesile igrajo le "power politics." S takimi pogoji bi bila že zdavnaj izpodbita tla nacijskim velekriminalcem in vojna v Evropi bi bila danes najbrže že zaključena.

Glasovi iz
naselbinPOZABIMO NA DARILA—
NE POZABIMO TRPINOV
V DOMOVINI!

Chicago, Ill.—Želeli je, da bi letošnje leto pozabili na božična darila in ves tisti denar darovali pomožni akciji za naše trpine v stari domovini.

Za ta korak sem se jaz odločil in izročila sem \$100 za pomoč našim bratom in sestram v stari domovini.

Z božičnimi darili je v zvezi šestokrat razočaranje. To opazujem pri naših stanovalcih že mnogo let. Imam tri brate in tri sestre in tudi več nečakov in nečakinj in drugih sorodnikov in ta vsota je le malenkost.

Pripravljeni imam že precej obleke, mnogo pa obljubljen, in sicer v nekem hotelu.

Upam, da se bo mnogo rojakov in rojakinj odzvalo, kajti potreba našega naroda v stari domovini je velika in nujna! Nikoli ne grem počivat, da ne bi premisljalo o njih trpljenju, kakor ne grem k obedu, da ne bi mislila, kako morajo stradati naši dragi v Jugoslaviji.

Želim in upam, da bodo vse rojakinje, ki se jim dobro godi in so v dobrem finančnem položaju, pokazale usmiljena srca in prispevale čim več. Mnogi menijo, da bodo pomagali svojem. Tudi jaz bom, kadar bom zvedela o njih. Sedaj pa nič ne pomaga tarnati in tožiti. Daj, kar moreš!

Pozdrave čitateljem Prosvete!
Marion Grum.

ODMEV NA KRITIZIRANJE
ROOSEVELTA

Bridgeport, O.—Ne vem, ali je dopisnikarica iz West Allisa, Wis., ki je pisala v Prosveto z dne 20. oktobra, članica SNPJ ali ne. Vendar pa pravi, da čita Prosveto že 21 let. Toda v vseh teh letih ni zajela ničesar iz nje, da bi mogla presojeti današnje vojne in svetovne dogodke.

Pisec še ni nikoli pisal, da mora članstvo SNPJ voliti za predsednika Roosevelta, toda kot ameriški državljan imam dolžnost, da volim nekoga. Tudi sedaj ne rečem koga bom volil, a gotovo, da Deweyja ne!

Nesmiselno je pisati, da bi bilo bolje, da bi imeli ponovno Hooverjevo "prosperiteto" kot pa sedanjo vojno. Takih besed ne pišejo ljudje, ki poznajo razmere in razumejo dogodke, temveč oni, ki imajo v srcu jezo in ki ne znajo pravilno razumeti današnjega položaja. K tistemu dopisu bi moral komentirati urednik, ako je Prosveta res za pouk članstva. In če bi bil komentar objektivni in pravi, bi ga večina članstva pozdravila.

Kakor sem že omenil, jaz ne zagovarjam Roosevelta, vendar pa se mi ne vidi prav, ko Theresa Hrovat piše, češ, da imamo poleg Roosevelta tudi druge osebe, ki so zavedne. Da, imamo jih, toda ne bodo na glasovnici. In ker smo tik pred volitvami, bi ona morala navesti, koga naj volimo.

Yes, vsi obsojamo to klanje, toda vemo tudi, da te grozne vojne ni zanetil predsednik Roosevelt in je ne bo odpravil governor Dewey. Vojna ne bomo imeli več tedaj, ko se bodo organizira-

li delavci in si ustvarili program produkcije za potrebo in ne za dobiček. Šele tedaj bo mogoče odpraviti vojno. Mogoče bo sedanja svetovna vojna zadnja, toda ni v tem pogledu preveč upanja. Da, hudo je materam in očetom, ki imajo sinove in hčere v tem vojnem metehu, ampak poglejte naše rojake, koliko ovi trpe. Poglejte jugoslovansko osvobodilno fronto, ki se že bori neprestano zadnja tri leta.

Naša dolžnost je, da sodelujemo s SANSom ter priporočamo, da dobe jugoslovanski in drugi narodi svobodo in demokracijo. Ako bi bili tako združeni, kot je soditi po vsebini dotičnega dopisa, potem ne bi dosti ali pa nič storili za naše brate in sestre v Jugoslaviji. In predsednik Roosevelt lahko stori veliko za Jugoslavijo. Seveda, težko pa je kaj pozitivnega reči, kaj vse nam bo prinesla bodočnost. Toda mi moramo svojo sodbo bazirati na preteklosti.

Theresa Hrovat tudi omenja predsednikovo ženo Eleanoro Roosevelt. Vidi se, da je svoje mnenje o njej pobrala od komentatorjev Peglerjevega kova. Ves njen dopis se ujema s Peglerjevo kolono, v kateri avtor dnevno udarja po predsednikovi ženi, predsedniku in delavskih unijah. Za svoje škodljivo delo prejema \$100.000 letne plače. Njegovega denarja nisem štel, a tako se govori in piše.

Dne 23. oktobra popoldne je zopet v rovu št. 3 Real & River Co. nastal požar. V rovu je menda bilo čez dvesto rudarjev, toda so se vsi srečno rešili razen enega, katerega je zajel dim in ga zadušil. Niso še prinesli na dan vseh trupel 66 rudarjev iz premogovnika Powhatan, a se je zgodila že druga nesreča. Če se ne motim, sta premogovnika oddaljena drug od drugega kakih deset milj. Oba sta velika premogovnika in obratujejo v njih z modernimi stroji. Za varnost ni časa—glavno je, da se spravi na površje čim več premoga. Ko pišem te vrstice, še ni ugotovljen vzrok ognja, a oženj imajo pod kontrolo in jim ne bo treba zazidati rova, kakor so storili v premogovniku Powhatan. Politikaši pa pridigajo, češ, da bodo izboljšali varnostne naprave, ko bodo pa izvoljeni, bodo pa pozabili na svoje obljube, kakor običajno.

Joseph Snay.

PODPRIMO PREDLOG
JOŽETA MENTONAI

Cleveland, O.—Še nekaj tednov in zima bo tukaj. Za nas v Ameriki zima ni nič hudega; večina jo pričakuje z veseljem, da je malo spremembe. Ko gremo ven, se dobro oblečemo, domov pridemo v gorke sobe, se najemo, sedimo udobno, ko čitamo, spimo v mehki postelji itd. Da, zima za nas ni nič hudega! Ko se človek v mrzlih zimskih večerih udobno vleže na mehko posteljo, se nehote zamisli v preteklost, kako smo v boju za koprumpirano Avstrijo zmrzovali, gladovali, pasli uši itd. In to je bila redna armada. V takih trenutkih, ko so spominjamo nazaj, se pojavi pred nami partizanska vojska, osvobodilna fronta. Redna armada v vojni doživl-

ljahko tam med trpinami in ka-ko bi se nam dobro zdelo, ko bi dobili pomoč iz Amerike.

Dajmo si predočiti češke Lidice, poljski Lublin, gorenske Begunje in srbski Kragujevac. V Kragujevacu so Nemci krvoločno pomorili izmed sedem tisoč prebivalcev štiri tisoč. Nagnali so jih kot živino v ograjen prostor, nato pa so jih po štirideset naenkrat s strojnimi pobi- li, ostali pa so morali biti priča prizoru, dokler niso sami prišli na vrsto. Grozno, kaj ne? A je resnica. Čitajte Adamičovo knjigo "My Native Land", v kateri opisuje strašne prizore, ki so se dogajali v Jugoslaviji.

Se to ne odlašajmo in ne čakajmo, da bi drugi prej dali. Nekateri radi pravijo, "ako bodo drugi dali, bom tudi jaz."—JAZ DAM TAKOJ, PA ČE NIHČE DRUGI NE DA!

Prepričan sem, da bomo prispevali vsi zato, ker razumemo trpljenje naših bratov in sester. Predno boste čitali ta dopis, bom moj stotak že izročil podružnični št. 39 SANSa, pri kateri imamo pridno tajnico Mary Križmančič, katere je sicer v Ameriki vzgojena, toda pozna prav dobro naše razmere.

Ako je potrebno, da bi imel ta fond kakšno posebno ime, potem naj bi se imenoval Adamič-Kristanov fond. Kajti dobro je, da cenimo delo obeh. Sicer pa ime ni tako važno, kar bom skupaj zbrali, to bo šlo!

Partizanski pozdrav! Smrt fašizmu! Svoboda narodu!

Felix Strumbelj.

PROŠNJA VOJNEGA
UJETNIKA

Cenjeno uredništvo in upravnštvo Prosvete! Imam prošnjo do vas in upam, da mi ustrežete. Jaz sem vojni ujetnik v tej deželi in se nahajam na spodnjem naslovu. Rad bi zvedel za Ivana Čebrova, ki je doma iz občine Rihemberk, iz Vipavske doline, Goriško. Istotako bi rad zvedel za njegovo mater Heleno Čebrovo.

V kolikor se jaz spominjam, sta se svojačasno nahajala v mestu New Yorku ali bližnji okolici. Sedaj živita mogoče kje drugje, zato bi ju vljudno prosil, ako citata te vrstice, da se mi javita, ravno tako prosim rojake iz dotičnih krajev, da mi pišejo na moj naslov, za kar se vam že vnaprej zahvaljujem. Moj naslov je: 103 RD. Italian Engr. Base Depot, San Bernardino, California.

Giuseppe Vidmar.

KRITIZIRA WASHINGTON-
SKEGA DOPISNIKA

Johnstown, Pa.—Dopisnik iz Bellinghama, Wash., se je pred časom jezil na bivšega urednika Prosvete, ker mu je, tako se je izrazil, kraljal in metal dopise v koš. Njegova jeza se je izkazala za neupravičeno, kajti tudi njegovi sedanji dopisi bi morali biti bolj opiljeni.

Zadnje čase se Gornik bolj pogostoma oglašuje v Prosveti, menda zato, ker mu je sedanje uredništvo bolj "naklonjeno". To ga je menda tudi tako prevzelo, da se postavlja v pozicijo učitelja in bi celo rad kritiziral "nekaterne socialiste". Podpisani sicer verujemo v svobodo tiska, toda ta svoboda ima tudi svoje meje. Ako ne bo sedanje uredništvo pričelo "piliti" omenjenih dopisov, bo Prosveta začela iz smernic, radi katerih je bila ustanovljena. Tisti, kateremu se ljubi čitati "Nekoliko razmotrivanja", bo potrdil, kar je zapisal brat Snay, namreč, da je v dopisih vse polno kontradikcij, in ne samo to: z nekaj izjemami je vse skupaj prava mešanica, godlja, brez glave in repa.

Do sedaj smo največ slišali razmotrivanja te vrste v salunih, tam, kjer zahajajo osebe z nekoliko okajanimi možgani. V takih prostorih se takim "razmotrivanjem" lahko oprostijo, vse drugače pa se človek počuti, ko čita tako "godljo" v delavskem naprednem časopisu, kateri je posvečen izobrazbi.

Preveč bi vzelo prostora, ako bi hotel komentirati, milo rečeno, vsa njegova smešna izvajanja. Omenim naj le, kar piše o naših učiteljih. Kristan in Adamič ne bosta dobila kredita radi njegove hvale, prav tako kot ne bo pomagal Browderjeva podpora izvoliti predsednika Roosevelta.

Morda se bo nekaterim vide-la moja kritika preveč robata, toda po moji sodbi je to edino

zdravilo za washingtonskega dopisnika. Na eni strani hvali Kristana, na drugi pa pomaga podirati, kar je Kristan in drugi zgradili. (Washingtonski dopisnik vedno hvali one, ki so podirali.) To je jako slabo sprejeto delavskemu zavednosti. Take-mu zmešanemu početju se imamo zahvaliti, da imamo politično zmešljavo po vsem svetu. To je tudi krivo, da danes nimamo v Ameriki močne socialistične stranke, ko smo jo imeli nekdanj, v času Debsa.

Nekateri tudi nekaj pišejo o skupnem delu s komunisti in socialisti. Dvome imam, močne dvome, kajti imam izkušnje iz preteklosti. To bi bilo mogoče le tedaj, ako bi "komunisti", posebej oni, ki so v vodstvu, postali res komunisti. Do sedaj so bili večinoma le razdirači delavske sloge.

Tudi v našem kraju zbiramo denar in obleko za stari kraj. Kdor še ni nič dal, naj se odzove, kajti potreba je velika.

John Langerholc.

POROČILO O PRIREDITVI

North Chicago, Ill.—Pričakovala sem, da bo kdo poročal o prireditvi, ki se je vršila 10. septembra v korist naših fantov in deklet, ki služijo Strica Sama. Bom pa jaz malo poročala, dasi-ravno je že malo pozno.

Program je otvorila Dorothy Judnič in zapela "Star Spangled Banner" in še nekaj drugih pesmi, nato pa je zaigrala Dorothy Oblak na harmoniko in ksilofon. Na klavir pa jo je spremljal Paul Shiffler. Dr. Andrew Furlan pa je kazal filme.

Višek programa pa je bil nastop ženskega pevskega zbora iz Sheboygana, Wis., ki ga je vodila Olga Plešetz. Zbor je zapel več lepih slovenskih pesmi, miss Plešetz pa je zaigrala nekaj zelo lepih pesmi na harmoniko. Vsi so želi velik aplavz. Vsa čast in priznanje ženskam v Sheboygani, ker imajo tako dober pevski zbor. Kdor jih želi slišati, vsaj poslušaj ob devetih zjutraj vsako nedeljo milnvaško radio postajo WRJU (WRJN?).

Po programu se je razvila prosta zabava in ples. Za ples so igrali kar trije godbeniki: Jack Nagode, Frank Zorc in miss Plešetz. Servirali smo tudi dobro večerjo in vse je bilo židane volje.

V Slovenskem narodnem domu imamo šest društev, ki zborujejo v njem in ta društva imajo 170 fantov in 5 deklet pri vojakih. Vsem smo poslali božična darila. Ako kateri ne bi prejel zavoja, naj sporoči društvenemu tajniku ali pa meni in bomo poslali drugi zavoj.

Veselica je prinesla \$365.66 čistega dobička, vsak zavoj pa je stal \$1.96. Imamo še nekaj dolarjev na rokah in če bi kateri šel k vojakom še pred božičem, bomo tudi njemu poslali darilo.

Na koncu se vsem skupaj najlepše zahvaljujemo, ki so sodelovali pri programu ali pomagali na kakršen koli način.

Upam, da bo kmalu konec vojne in da se naši sinovi povrnejo domov. Tudi jaz imam sina pri mornarici. Tam je že 22 mesecev, na južnem Pacifiku pa zadnjih osem mesecev.

Rose Kancilja.

NA DELO. ROJAKI!

Chicago, Ill.—"War's Innocent Victim" je naslov nad sliko, ki je bila dne 30. oktobra letos objavljena v listu Chicago Herald American. Pod sliko je omenjeno, da predstavlja triletnega jugoslovanskega fantička, ki pa ima telo podobno enoletnemu otroku.

Enakih slučajev je v starem kraju na tisoče, saj nam je znano, da so nemške pijskave jemale kri ne samo od naših odraslih ljudi, ampak celo od otrok. Poleg krvi so naši rojaki tam tudi ob živeli, ob obleko, nekateri sploh ob vse. Ako pomislimo na vse to, ali se nam ne bo omečala srca, da bi priskočili na pomoč?

Belgrad je osvobojen in najbrž bo kmalu osvobodena vsa Jugoslavija s Slovenijo vred. Te dni pride v New York jugoslovanski parnik z namenom, da naloži obleko in druge potrebščine za reveže v starem kraju. Rojaki in rojakinje v Chicagu smo se organizirali v poseben pomožni odbor, ki pa zopet ima svoje krajevne odbore. Tak odbor za okrožje pri cerkvi sv. Stefana (Dajte na 3. strani)

Ameriški vojaki na fronti pri Kohlsheldu, Nemčija.

Piše J. Z. List
(Nadaljevanje.)

Titov pomožni komitej

Prav kmalu smo spoznali v

Bil je zopet naš neumorni taj-

Predno preidem na opis dela

• prezidium ali komiteje

(Nadaljevanje z 2. strani)

Za Jugoslovańsko pomožn
akciju: **John Gottlieb.**

Zadnje dni so zopet potegnili nekaj trupel izpod razvalin. Večina jih pogrešajo še mnogo.

Clair ave. in vrgla v zrak tra

Čast in priznanje temu skrbniku in pridnemu županu! Slovenci smo lahko ponosni! On je tudi že mnogo

Anton Jankovich

Slovaški odpor proti Nemo-
je organiziran okoli slovašk
narodnega odbora, kateremu
govorjajo slični odbori na
škem, Moravskem in v rusini
krajih.

na proslavi druge obletnice
ustanovitve prve dalmatin-
ske udarne brigade dne 12.
septembra 1944.

(Nadaljevanje.)

Na žalost moram tukaj ug
viti, da nam je zelo žal, da
kateri krogi v zavezniških
želah še vedno ali ne morejo
nečje verjeti v to, kar se je
nase dogodilo in kar se dog
še se najdejo osebe v zave

narodno oblast — Antifasisti-
veće — pri rešavanju mno-

(Konec)

Zavezniki pošljejo živila Belgiji

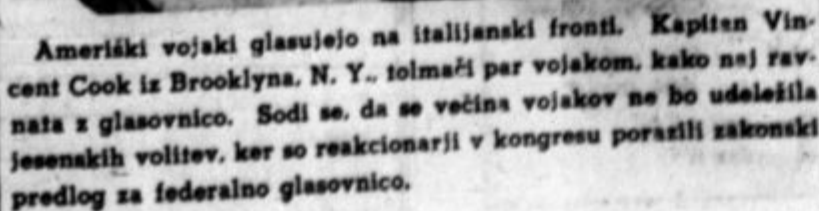

nale liube in drage soprogo in matere

MARY ZAJEC

katera je preminula dne 6. novembra 1942.

Vse prehitro si odšla od nas in nas pustila same, draga soproga in mama. Zamislj se va vedno Tvoj glas, a nai spomin na Tebe je ostal živ in bode živ! v srcih naših dokler ne pridemo na Teboj. Počivaj mirno v zemlji hladni na veko srečno, srečno!—Žalujoci ostali: Frank Zajec, soprog: Frank Jr. in John, sinova v Albionu.

SPISAL
BOGOMIR MAGAJNA

Star naročnik ☐